

OPENBAAR LICHAAM
BONAIRE

Griffie ER Bonaire	
Ingek.:	NOV 05 2018
Volgnummer:	2018011918
Grieter:	Uitv.:

Aan: De Eilandsraad van het
Openbaar Lichaam Bonaire
Plasa Reina Wilhelmina 2
Kralendijk, Bonaire
Caribisch Nederland

Uw brief/kenmerk

Ons nr. 2018010833

Onderwerp:

Informatie over de beoogde beleidsprioriteiten
2018-2022 van het Openbaar Lichaam Bonaire

Kralendijk, - 1 NOV 2018

Geachte leden van de Eilandsraad,

Graag informeren wij U over de beoogde beleidsprioriteiten voor de periode 2018 tot en met 2022.

In de eerste helft van 2018 zijn er verschillende gesprekken gevoerd tussen het BC en de staatssecretaris van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK). Tijdens deze gesprekken en in de brief van 18 juli 2018, is door de staatssecretaris aan het BC verzocht om haar beleidsprioriteiten kenbaar te maken. De staatssecretaris biedt aan dat het ministerie van BZK het OLB de komende twee jaar intensief bij de uitvoering van deze prioriteiten wil ondersteunen met waar nodig extra expertise en/of middelen. Omdat voor vele prioriteiten niet alleen de ondersteuning van het ministerie van BZK nodig is, maar ook de input van andere departementen, neemt het ministerie van BZK in deze een coördinerende rol op zich.

In de afgelopen drie maanden is door het OLB intensief gewerkt om de (deels bestaande) prioriteiten te actualiseren en nader uit te werken in concrete projectsheets. Op dit moment zijn wij bezig om te inventariseren of, en welke expertise wij vanuit het OLB extra kunnen inzetten en welke expertise wij missen en waarop wij een beroep doen op het ministerie van BZK c.q. de andere departementen van het Rijk. Zonder specifieke expertise en/of middelen vanuit de departementen is het voor het OLB namelijk niet mogelijk om alle prioriteiten gelijktijdig voortvarend op te pakken. Alle onderwerpen zijn in onze ogen belangrijk en horen snel opgepakt te worden, maar hiervoor is meer nodig dan hetgeen ons ambtelijk apparaat op dit moment aan kan.

Zoals gezegd, zijn de gesprekken over de extra expertise die de departementen willen en kunnen leveren nog gaande. Een akkoord hierover is nog niet bereikt. Extra expertise en/of middelen vanuit de departementen vormen echter een cruciaal onderdeel voor de planning en haalbaarheid van de diverse plannen van aanpak c.q. het bestuursakkoord.

Verzoeken bij beantwoording van deze brief datum, nummer en onderwerp te vermelden.

Postadres: Plasa Reina Wilhelmina 1, Kralendijk, Bonaire, N.A. Telefoon: (599-7) 5330. Telefax: (599-7) 8416

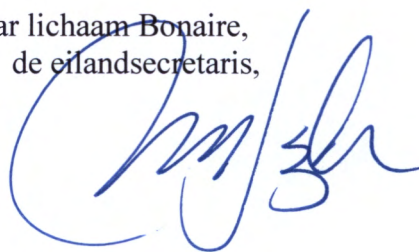
Om voortgang te houden in de totstandkoming van het bestuursakkoord willen wij U alvast in kennis stellen van de beleidsprioriteiten zoals deze door het BC zijn benoemd. Deze zijn:

1. Deugdelijk bestuur met voldoende bestuurskracht;
2. Hervorming van de structuur van overheidsvennootschappen;
3. Hervorming van het gronduitgiftebeleid door het OLB;
4. Goed financieel beheer;
5. Ontwikkeling toerisme en verhogen inkomsten uit toeristenbelasting;
6. Het investeren in de wegen en waterhuishouding;
7. Werk en inkomen;
8. Professionalisering van de sociale huisvesting;
9. Professionalisering van Landbouw, Veeteelt en Visserij; en
10. Kinderopvang.

In de bijlage vindt u (op hoofdlijnen) een nadere uitwerking van de diverse plannen van aanpak per prioriteit. Graag lichten wij deze mondeling aan u toe in een eilandsraadsbijeenkomst.

Hoogachtend,

Het bestuurscollege van het openbaar lichaam Bonaire,
de gezaghebber, de eilandsecretaris,

Bijlage 1: Beleidsprioriteiten 2018 - 2022

Verzoeken bij beantwoording van deze brief datum, nummer en onderwerp te vermelden.

Postadres: Plaza Reina Wilhelmina 1, Kralendijk, Bonaire, N.A. Telefoon: (599-7) 5330. Telefax: (599-7) 8416

**Beleidsprioriteiten openbaar lichaam
Bonaire (OLB) 2018-2022**
oktober 2018

Openbaar Lichaam Bonaire

Overzicht beleidsprioriteiten openbaar lichaam Bonaire (OLB)

In de eerste helft van 2018 zijn er verschillende gesprekken gevoerd tussen het Bestuurscollege (BC) van het OLB en de Staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK). Tijdens deze gesprekken en in de brief van 18 juli 2018, is door de Staatssecretaris verzocht om de beleidsprioriteiten van het BC kenbaar te maken.

Dit document geeft een overzicht van de beleidsprioriteiten die door het BC, met steun van de Eilandsraad, zijn vastgesteld. Het is de intentie dat deze beleidsprioriteiten, samen met de voorwaarden die door de Staatssecretaris in de brief van 18 juli 2018 worden gesteld, zullen dienen als basis voor een bestuursakkoord tussen het Ministerie van BZK en het OLB.

Het OLB streeft, samen met het Rijk, naar een optimaal welvaarts- en welzijnsniveau voor de huidige en toekomstige generaties van Bonaire. De vastgestelde beleidsprioriteiten dienen dit streven, en ondersteunen een stevig en duurzaam fundament voor een samenleving waarin burgers in hun levensbehoeften zijn voorzien. De dienstverlening door de overheid aan burgers en ondernemers dient, vanuit hetzelfde oogpunt, van een adequaat niveau te zijn. Om beleid te kunnen voeren dat op deze missie aansluit, legt het OLB haar prioriteit bij een gezond financieel beheer en het bouwen van een deugdelijk bestuur met voldoende bestuurskracht. Daarnaast zijn prioriteiten geïdentificeerd die van een fundamenteel belang zijn voor de sociaaleconomische ontwikkeling op Bonaire.

Allereerst zal in dit document een korte beschrijving worden gegeven van de vastgestelde beleidsprioriteiten. Deze bevatten zowel reguliere taken van het OLB die op een acceptabel niveau moeten worden gebracht, als additionele taken die noodzakelijk worden geacht voor het bereiken van de maatschappelijke doelen die zowel het BC als het Rijk voor ogen hebben.

Het OLB heeft op basis van haar missie 9 beleidsprioriteiten uitgewerkt in dit document met de insteek dat deze beleidsprioriteiten de basis vormen voor een duurzame economisch sociale ontwikkeling van het eiland. Het OLB bouwt aan een **goed bestuur** met een kordaat BC als democratische eenheid, en een robuust, professioneel en slagvaardig ambtelijk apparaat. Het is van belang dat er transparante besluitvormingsprocessen zijn en er goede controle is op de uitvoering van BC besluiten en toezeggingen van de Eilandsraad. Ook moet er een sterke taakafbakening komen tussen het BC en een directieteam op volle sterkte dat het ambtelijk apparaat integraal en consequent aanstuurt.

“De eilandsraad stuurt, het college bestuurt en het management stuurt aan!”

Het OLB zet in op **hervorming van de structuur van overheidsvennootschappen**, zodat zij voldoen aan de vereisten van goed bestuur. Tevens wil het bestuurscollege dat het door haar vastgesteld en bekrachtigd **gronduitgiftebeleid** voldoet aan de eisen van betrouwbaarheid en de artikelen 8 en 14 van het Besluit Begroting en Verantwoording Openbare Lichamen BES. Het is het doel van het OLB om tot een **gezond en gedegen financieel beheer** te komen dat in lijn ligt met de Wet Financiën BES (Wet FinBES). Waarbij wordt voldaan aan begrotingsnormen en voorwaarden, waarbinnen de uitgaven helder het doel en haar rechtmatigheid aantonen.

Voor de sociale ontwikkeling van het eiland legt het OLB de focus op **werk, inkomen en sociale dienstverlening**, zij ziet het oprichten van één loket voor de dienstverlening door het OLB en Rijk als eerste stap naar een effectief en eensgezind sociaal beleid. Daarnaast ligt de prioriteit bij het **investeren in sociale huur**, om een betrouwbare en gedegen sociale huisvesting te realiseren waarin doorstroming wordt bevorderd en het reguleren van de markt van huurwoningen, zodat het aanbod van betaalbare woningen op de woningmarkt toeneemt. Als laatste wordt **Kinderopvang** als prioriteit aangemerkt, als belangrijke bijdrage aan de rechten van het Kind.

Met betrekking tot de economische ontwikkeling van het eiland ligt de prioriteit op een **duurzame ontwikkeling van de toeristenindustrie**. Het OLB gaat samen met belanghebbenden een aantal aanbevelingen uit het Strategisch Masterplan Toerisme Bonaire 2017-2027 opvolgen, waaronder het **verhogen van de inkomsten uit toeristenbelasting** door het realiseren van een efficiënte inningsprocedure en hogere tarieven.

Voor het OLB is het realiseren van een stabiele voedselzekerheid en werkgelegenheid in de landbouw ook een prioriteit. Zij wil dit aanpakken door een **reorganisatie van Landbouw, Veeteelt en Visserij (LVV)**. De functie die LVV zal moeten invullen is onder meer het testen en demonstreren van relevante, innoverende technieken voor de land- en tuinbouw. Als laatste relevante punt is de fysieke infrastructurele voorzieningen in het algemeen en de wegen. Het OLB wil een meerjarenplan ontwikkelen met een gedegen aanpak voor het wegwerken van het achterstallig onderhoud van het wegennet en een integraal duurzaam onderhoudsplan, zodat strategisch wordt **geïnvesteed in de wegen en de waterhuishouding**.

De bovenstaande beleidsprioriteiten worden met hun doelen en te behalen resultaten in tabel 1 beschreven. In de appendices van dit overzicht zijn uitgewerkte projectsheets per beleidsprioriteit te vinden. De projectsheets bestaan uit een beschrijving van de voorgestelde projecten, het doel van het project, de beoogde resultaten, de aanpak en bijbehorende activiteiten en planning, de benodigde middelen en investeringen en de risicofactoren voor een succesvolle implementatie. Een aantal projecten zijn reeds via de regio-envelop gefinancierd. Waar dit het geval is, wordt het in de projectsheets aangegeven.

De beleidsprioriteiten en de onderliggende projecten zijn allen met elkaar verbonden. Zonder een gezond financieel beheer en een deugdelijk bestuur op voldoende capaciteit kan het OLB niet werken aan de zo noodzakelijke sociaaleconomische ontwikkelingen met behoud van de natuur en cultuur van Bonaire. Deze ontwikkelingen zijn onderling nauw verweven. Het is op Bonaire niet mogelijk om een duurzame toeristenindustrie te ontwikkelen zonder over een gedegen infrastructuur te beschikken dat gericht is op een duurzame ontwikkeling van het eiland. Onderzoek heeft aangetoond dat deze industrie het snelst de meeste banen oplevert en zo bijdraagt aan werk en inkomen, maar ook afhankelijk is van haar natuurlijke omgeving.

Het OLB realiseert zich dan ook dat een integrale benadering vereist is. Het voorstel is om een projectbureau in te stellen binnen het OLB, dat zorgdraagt voor onderlinge afstemming tussen afdelingen en directies en het realiseren van de beleidsprioriteiten. Dit projectbureau zal aangestuurd worden vanuit het Eilandsecretariaat. Ook zal het projectbureau toezien op de coördinatie, management en voortgangsbewaking van de projecten die zorgdragen voor het realiseren van de beleidsprioriteiten. Wekelijkse bijeenkomsten en rapportages binnen de projecten dragen zorg voor afstemming, transparantie en voortgang van de diverse activiteiten.

Tabel 1: Overzicht van prioriteiten van het OLB, inclusief de doelen en de te behalen resultaten.

Prioriteit	Doelen	Resultaat
1. <i>Deugdelijk bestuur met voldoende bestuurskracht</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Een kordaat en integer bestuurscollege (BC) als democratische eenheid. • Een robuust, professioneel en integer ambtelijk apparaat. • Efficiënte samenwerking tussen BC en ambtelijk apparaat. 	<ul style="list-style-type: none"> • Integer en transparant handelen van medewerkers en bestuurders van het Openbaar Lichaam waardoor het OLB het vertrouwen geniet van de gemeenschap van Bonaire en overige partners; • Besluitvorming programma Betrouwbaar Openbaar Bestuur Bonaire door BC en uitvoering daarvan. <p><i>Bestuurscollege:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Transparant besluitvormingsproces en publicaties van relevante besluiten; 2. Het BC verkondigt haar overwegingen en besluiten in eendracht richting eilandraad, inwoners, maatschappelijke instelling, partijen van deelneming, bedrijfsleven en de pers; 3. Monitoring op de uitvoer van besluiten, inclusief toezeggingen aan de eilandraad; 4. Een werksituatie realiseren waarbij de samenwerking tussen portefeuillehouders en directeuren/management (en het ambtelijk apparaat in het algemeen) versterkt wordt; 5. Heldere taakafbakening tussen verantwoordelijkheden (en mandatering) BC en DT; 6. Integer bestuur en ambtelijk apparaat. <p><i>Ambtelijk apparaat:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Directieteam (DT) op volle sterkte; 2. Integrale aansturing vanuit het DT en de directies; 3. Going concern taken en bestuurlijke prioriteiten- en wensen zijn in balans met ambtelijke capaciteit (zowel kwalitatief als kwantitatief); 4. De juiste medewerker op de juiste plek; 5. Een strategisch HRM-beleid met in eerste instantie de speerpunten: 6. Actief sturen op de uitvoering van plannings-, functioneringsgesprekken en beoordelingen; 7. Ziekteverzuim in 2019 met 2% omlaag; 8. Een personeelsbeleid dat anticipeert op de vergrijzing van het ambtelijk apparaat.
2. <i>Hervorming van de structuur van overheidsvennootschappen</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Deelnemingen met elk een professioneel toezichtsorgaan die tevens voldoen aan de toezichtseisen. • Op een adequate wijze als Eilandsraad en BC kunnen sturen op overheidsdeelnemingen met een duidelijk kader om deelnemingen op te richten of af te stoten. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Volledige invulling toezichtsorganen deelnemingen; 2. Tijdige aanlevering van rapportages en jaarrekeningen en tussentijdse contactmomenten; 3. Sturingsinstrument ontwikkelen voor zowel Eilandsraad als BC.
3. <i>Hervorming van het gronduitgiftebeleid door het OLB</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Nakoming van de van de artikelen 8 en 14 van het Besluit Begroting en Verantwoording Openbare Lichamen BES; 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Een begroting van het OLB dat voldoet aan de artikelen 8 en 14 van het Besluit Begroting en Verantwoording Openbare Lichamen BES;

	<ul style="list-style-type: none"> • Deugdelijk inregelen van de AO/IB voor de processen uitgifte van erfpachtgronden en de registratie van onroerende goederen; • Verhogen inkomsten uit gronduitgifte (met name voor commercieel gebruik) door transparante methodiek voor de bepaling van grondwaarden. • Minder juridische geschillen en tevreden inwoners door een transparante en betrouwbare dienstverlening; en • Gedegen en betrouwbaar grondbeleid waarbij in ieder geval rekening wordt gehouden met de volgende randvoorwaarden: <ul style="list-style-type: none"> - Functiescheiding; - <i>Checks and balances</i>; - Aanvragen van bestuurders of ambtenaren; - Toezicht en handhaving; - Transparantie; - Speculatie. 	<ol style="list-style-type: none"> 2. Een betrouwbare AO/IB voor de processen uitgifte van erfpachtgronden en de registratie van onroerende goederen; 3. Een vastgesteld en bekrachtigde grondbeleid waarbij in ieder geval rekening wordt gehouden met functiescheiding, <i>checks and balances</i>, aanvragen van bestuurders of ambtenaren, toezicht en handhaving, transparantie en speculatie.
4. <i>Goed financieel beheer</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Professionalisering van de afdeling Financiën; • Werken conform de Wet Financiën OLB (Wet FinBES); • Goedgekeurde accountantsverklaringen; • Kwaliteitsverbetering van ons financieel beheer. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Doorontwikkeling van de P&C- cyclus (inrichting van begroting, begrotingswijzingen, de jaarrekening en het jaarverslag); 2. Tijdige aanlevering van P&C – stukken; 3. Aantonen van doelmatigheid en rechtmatigheid; 4. Een kwalitatief en up-to-date financieel beheer.
5. <i>Ontwikkeling toerisme en verhoogde inkomsten uit toerismebelasting</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Hogere inkomsten uit toeristenbelasting, waarbij de volgende kernwaarden van belang zijn: <ul style="list-style-type: none"> - Een eerlijk stelsel, waarin alle partijen (ook kleine accommodatie) bijdragen om onder andere de duurzame kwaliteit van toeristische faciliteiten te verhogen. - Een efficiënt stelsel, zodat het OLB geen inkomsten misloopt. - Waar mogelijk hogere tarieven. • Een beleidsvisie die duurzame ontwikkelingen op het gebied van toerisme stimuleert. • Overeenstemming met stakeholders over de implementatie van specifieke maatregelen uit het <i>Strategic Tourism Masterplan Bonaire 2017-2027</i>. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Een vernieuwde structuur voor het innen van toeristenbelasting en eventuele verhoging van tarieven. 2. Bestuursakkoord met belanghebbenden uit toeristenindustrie over implementatie van punten uit <i>Strategic Tourism Masterplan Bonaire</i> waarin het OLB een duidelijke rol heeft en afspraken over samenwerking met de belanghebbenden.
6. <i>Het investeren in de wegen en waterhuishouding</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Het ontwikkelen van een plan van aanpak c.q. meerjarenplan waarin aangegeven wordt op welke wijze de onderhoudsinhaalslag voor het achterstallig 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Een 10 tot 15-jarig raamwerkplan voor het wegwerken van de onderhoudsachterstanden in het wegennet;

	<p>onderhoud van het wegennet zal plaatsvinden en hoe een integraal onderhoudsplan er zorg voor dient te dragen dat er geen onbeheersbare onderhoudsachterstanden meer worden opgelopen.</p> <ul style="list-style-type: none"> • In coöperatieve samenwerking met het Rijk (Min BZK/Min I&W) gezamenlijk de nodige investeringen doen en uitvoer, beheer en onderhoud ervan te organiseren om de bestendigheid hiervan op lange termijn te garanderen. • Kennisoverdracht en versterken van de organisatie van de directie Ruimte en Ontwikkeling (R&O). 	<ol style="list-style-type: none"> 2. Een meerjarenplan (4 tot 5 jaar) als fase 1 van de inhaalslag waarin concreet aangegeven wordt welke wegenprojecten uitgevoerd zullen worden, wat de benodigde investeringen, prioriteiten, planning/fasering, kosten en uitvoerbaarheid en beheer- en onderhoudskosten zijn en hoe die laatste financieel gedekt zullen gaan worden. Er zal ook aangegeven moeten worden wat de eigen bijdrage van het OLB daarbij zal zijn; 3. Financieringsvormen die het mogelijk maken om de hele inhaalslag met een realisatieduur van 10 tot 15 jaar te financieren; 4. Een waterbeheerplan en uitvoeringsprogramma waaruit blijkt hoe hemelwaterafvoer, oppervlaktewater en afvalwater op een adequate wijze worden beheerd; 5. Een duurzame relatie met een gemeente in Nederland (twinning) om een onderhoud discipline op te bouwen en dit te bestendigen in een meerjarenprogramma; 6. Financiële ondersteuning van het Rijk om de kosten voor het meerjaren onderhoud plan mede te financieren; 7. Kennisverrijking voor medewerkers van de directie R&O op het gebied van structureel en duurzaam onderhoud van infrastructuur.
7. <i>Werk en inkomen</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Het oprichten van één loket voor werk en inkomen per 1 juni 2019. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Door de 1-loket benadering ontstaat er een efficiëntere dienstverlening naar de burger toe, alle informatie wordt op één punt verzameld. 2. Door één loket te realiseren wordt een zo groot mogelijke doorstroom op de arbeidsmarkt gerealiseerd en wordt uitstroom uit de onderstand bevorderd. 3. Alle voorzieningen voor specifieke doelgroepen worden éénduidig aangeboden conform beleidsafspraken en volgens transparante processen en regelgeving.
8. <i>Professionalisering van sociale huisvesting</i>	<ul style="list-style-type: none"> • 500 betaalbare huurwoningen; • Betrouwbaar en voldoende sociale huisvesting op lange termijn; • Duidelijke en transparante wetgeving voor woningmarkt op Bonaire; • Voldoende fondsen voor de aanleg infrastructuur voor de bouw van 500 sociale woningen. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Huisvestingsbeleid 2. Ingevoerde Huurcommissie- Huurprijzenverordening Bonaire; 3. Ingevoerde Huisvestingsverordening; 4. Ingevoerde Verhuursubsidieverordening; 5. Aanpassen van de statuten van FCB en in lijn brengen met de Code Corporate Governance; 6. Operationele Huurcommissie Bonaire, waardoor huurbescherming ontstaat voor huurders onder de liberalisatiegrens; 7. USD 5.5 miljoen voor de infrastructuur (uitgaande van onverharde wegen) van 500 sociale woningen gedurende de periode 2018-2025; 8. Een volkshuisvestingsfonds.

<p>9. <i>Ontwikkeling Landbouw, Veeteelt en Visserij (LVV)</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • De landbouwsector is prioriteit voor Bonaire om minder afhankelijk te zijn voor (dure) importen, gezonde voeding te genereren voor de eigen bevolking en tegelijk een optie om meer mensen aan het werk te helpen. • Bonaire meer zelfvoorzienend te laten zijn in haar voedselzekerheid door 25% van de vraag naar groenten, fruit en geitenvlees lokaal te produceren. • Goed georganiseerde en geëquipeerde LVV-afdeling, die valt onder de directie DRO. • Goed opererend slachthuis dat voldoet aan de eisen van volksgezondheid en dierenwelzijn. • De afdeling LVV reorganiseren tot een expertisecentrum, zodat landbouwontwikkeling wordt gestimuleerd op Bonaire, zodat arbeidsplaatsen ontstaan en de grond van LVV wordt ontwikkeld ten bate van de voedselzekerheid van Bonaire. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Expertisecentrum als middelpunt van bedrijvigheid, educatie en voorlichting in de land- en tuinbouw; 2. Een proeftuin voor het testen en demonstreren van relevante, innoverende technieken voor de land- en tuinbouw; 3. Bijdragen aan voldoende, gezond en kwalitatief goed voedsel uit land (voedselzekerheid) met als streven op termijn 25% zelfvoorzienend te zijn in het genereren van fruit en groenten; 4. Creëren van realistisch en overzichtelijk aanbod van werkgelegenheid in de landbouwbedrijven en aanverwante bedrijven in de voedselketen; 5. Ondersteunen bij het wegnemen of verlagen van barrières voor landbouw gerelateerd ondernemerschap waaronder handelsbarrières; 6. Verduurzamen van maatschappelijk draagvlak voor landbouw door imagoversterking en ondersteuning van landbouweducatie; 7. Realisatie van duurzame geitenhouderij door geiten binnen de grenzen van kunuku's te houden; 8. Verduurzamen en ondersteunen van de kleinschalige visserijsector door het ontwikkelen van gericht visserijbeleid (rif- en pelagische visserij); 9. Kwalitatief goed slachthuis en efficiënt en effectief ingerichte slachtketen.
<p>10. <i>Kinderopvang</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Het openbaar Lichaam Bonaire wil toewerken naar een voorziening voor kwalitatieve en betaalbare kinderopvang inclusief de gespecialiseerde kinderopvang zowel in de voorschoolse als naschoolse educatie. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Inventarisatie/nulmeting basiskwaliteit van de geregistreerde kinderopvangcentra op Bonaire; 2. De Eilandverordening t.b.v. kinderopvang wordt nageleefd; 3. Alle kinderopvangcentra zijn in bezit van de correcte vergunning; 4. Alle kinderopvangcentra beschikken over: <ul style="list-style-type: none"> - Personeel in de kinderopvang met de nodige opleidingsniveau en/of vereiste kwalificaties; - Huisvesting kinderdagvoorzieningen die voldoen aan de normen; - Goed bestuur en directie. 5. Structureel toezicht op de kinderdagverblijfvoorzieningen; 6. Actieve kwaliteitscommissie Kinderopvang; 7. Goed programma-aanbod voor alle kinderopvangcentra op Bonaire; en 8. Voldoende financiële middelen en uitbreiding kindplaatssubsidie.

Om de genoemde resultaten te bereiken doet het OLB een beroep op het aanbod van het Rijk om het OLB met aanvullende capaciteit te ondersteunen. Tabel 2 geeft de behoefte aan ondersteuning per beleidsprioriteit weer. De behoefte wordt beschreven aan de hand van plaatsing van een extra medewerker (fulltime equivalent), ondersteuning door advies van een externe expert of het nauw samenwerken met collega's uit andere gemeenten (bijvoorbeeld twinning).

Tabel 2: Overzicht van behoefte aan ondersteuning

Prioriteit	Plaatsing FTE	Extern advies	Samenwerking
1. Deugdelijk bestuur met voldoende bestuurskracht	1 fte projectleiding (2 jaar) 1 fte integriteit coördinator (2 jaar)	Organisatie-advies (6 mnd.) Quality control expert	Integriteit coaching door twinning
2. Hervorming van de structuur van overheids-vennootschappen	-	Expertise op sturingsinstrumenten overheids-nv's Technische bijstand voor opmaken statuten	Kennis over opzetten rekenkamer
3. Hervorming van het gronduitgiftebeleid door het OLB	-	Expertise grondbeleid Training over toepassen grondbeleids-instrumenten	-
4. Goed financieel beheer	Controller die coacht on the job (16 uur per wk). Evt. coaching on the job voor nieuwe hoofd Financiën Administratieve menskracht	Advies over interne kwaliteitscontrole en organisatieadvies Scholing van medewerkers	-
5. Ontwikkeling toerisme en vernieuwen toerismebelasting	3 fte voor inning toeristenbelasting	Advies bij ontwikkeling en uitvoering duurzaam toeristische ontwikkelingen	Belastingdienst CN, Tourism Corporation Bonaire
6. Het investeren in de wegen en waterhuishouding	-	Expert advies voor update onderhoudsplan wegen en ontwikkelen waterbeheerplan	Samenwerking voor digitale beheers- en onderhoudssysteem van gemeente Alphen aan de Rijn
7. Werk en inkomen	4 fte structureel 1fte transitie-coördinator	ICT-expertise	Afstemming met SZW over aanbod diensten en samenwerking binnen loket
8. Professionalisering van sociale huisvesting	1 fte projectleider sociale huisvesting	Advies Volkshuisvestingbeleid (ca. 500 uur) Juridische bijstand Advies opzet Volkshuisvestingsfonds en huurcommissie	-
9. Professionaliseren Landbouw, Veeteelt en Visserij (LVV)	1 fte programmamanager, verder afhankelijk van te ontwikkelen plan van aanpak	Landbouw en visserij experts Trainers Uitvoering deskundige en reorganisatie adviseurs Dierenwelzijn expert	Met ministerie LNV, private initiatieven
10.	1 fte programmamanager Kinderopvang, Adviseur Kinderopvang Bonaire, Toezichthouder Kinderopvang Bonaire, Beleidsmedewerker Kinderopvang	Expertise van min S&Z en ondersteuning bij inventarisatie. Ondersteuning min SZW, OCW, VWS Technische ondersteuning aan DT&H van OLB	Twinning/stage Nederland (inspecteur Kinderopvang) Financiële bijdrage Rijk